

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Vapaa! –Fri! –hanke

vapaaehtoistoiminnan edistämiseksi
ikäntyvässä yhteiskunnassa

Hankepäällikkö Sini Lahdenperä
Oikeusministeriö
Demokratia – ja julkisoikeusosasto

Demokratiaohjelma 2025
Demokratiprogram 2025

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

**Tehtävänä on selvittää
vapaaehtoistoiminnan
kentän tilaa ja kehittää
yhdessä ratkaisuja**

Demokratiaohjelma 2025
Demokratiprogram 2025

Hankeen taustatekijät

- Suomen väestö ikääntyy kiihtyvällä tahdilla
 - Ikäohjelman varautuva näkökulma: Miten huolehdimme ei-työssäkäyvän väestön hyvinvoinnista ikärakenteen muuttuessa?
 - Keskeistä on panostaa kansalaisten terveyttä ja toimintakykyä edistäviin toimiin
- Vapaaehtoistoiminta on ihmisten hyvinvointia ja terveyttä edistävä tekijä
- Edistämällä vapaaehtoistoiminnan asemaa:
 - Turvataan, että iäkkäät voivat myös tulevaisuudessa toimia itse vapaaehtoisina
 - Turvataan, että iäkkäät voivat tulevaisuudessa nauttia erilaisesta vapaaehtoisten tuottamasta hyvinvointia edistävästä toiminnasta (mm. kulttuuri ja liikunta)

Mitä on tehty?

- On selvitetty vapaaehtoistoiminnan luonnetta ja yhteiskunnallista merkitystä
- On selvitetty lainsäädännölliset, hallinnolliset ja muut esteet
- On tunnistettu vapaaehtoisten moninaisuus ja erityistarpeet
- On kartoitettu olemassa olevia yhteistyörakenteita valtakunnallisesti sekä alue- ja paikallistasolla
- On selvitetty parhaita käytäntöjä vapaaehtoistoiminnan edistämiseksi

Mitä vapaaehtoistoiminnan kentälle kuuluu?

- Suomalainen vapaaehtoistoiminta on murroksessa erilaisista toimintaympäristön muutoksista johtuen
- **Väestön ikääntyminen** on keskeisin haaste
 - Näkyy aktiivisten vapaaehtoisten ikääntymisenä
 - Pienet yhdistykset tarvitsevat vapaaehtoisia turvaamaan toiminnan jatkumisen (yhdistys = sen vapaaehtoiset)

Mitä vapaaehtoistoiminnan kentälle kuuluu?

- **Myös ihmisten ajankäytössä ja mielenkiinnossa on tapahtunut muutos:**
 - Hallinnollisten tehtävien hoitaminen ei kiinnosta
 - Ihmiset eivät ole valmiita sitoutumaan pitkäjänteiseen toimintaan
 - Ns. pop up –vapaaehtoisuus ja neljännen sektorin toiminta kiinnostaa aikaisempaa enemmän
 - Järjestökentän ammattimaistumisen mukana tullut byrokratia voi pelottaa
- Uusia vapaaehtoisia ei ole helppo löytää mukaan toimintaan

Mitä vapaaehtoistoiminnan kentälle kuuluu?

- **Kaupungistuminen** ja väestön keskittyminen kasvukeskuksiin tuo lisää vaikeuskerrointa
 - Erityisesti maaseutukunnissa monen yhdistyksen toiminta on vaarassa lakata kokonaan
- **Digiloikka** on tuonut haasteita ja helpotusta
 - Digisyrjäytyminen on iso haaste
 - Mahdollisuudet keskitettyjen koulutusten pitämiselle ja etätapaamiset

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Nyt muodostetaan ratkaisuja

Demokratiaohjelma 2025
Demokratiprogram 2025

Ratkaisut

1. Kaikilla ihmisillä on mahdollisuus halutessaan päästä mukaan vapaaehtoistoimintaan
2. Julkinen hallinto tunnistaa ja tunnustaa vapaaehtoistoiminnan yhteiskunnallisen merkityksen ja antaa sille painoarvoa omassa päätöksenteossään
3. Julkinen hallinto toimii aidossa kumppanuudessa vapaaehtoistoimijoiden kanssa
4. Vapaaehtoistoimijat saavat tukea toimintansa kehittämiseen ja rahoittamiseen
5. Vapaaehtoistoimijat uudistavat toimintatapojaan vastaamaan ihmisten tarpeita
6. Vapaaehtoistoimijat tekevät enemmän yhteistyötä keskenään

Työttömät vapaaehtoisina

- **Työttömän oikeudessa** toimia vapaaehtoisena on ilmennyt haasteita
- Laki mahdollistaa osallistuminen tavanomaiseen yleishyödylliseen vapaaehtoistoimintaan
 - Ei kuitenkaan sellaiseen tehtävään, josta maksetaan jossain muualla palkkaa
- Mitä vapaaehtoistoiminta on? Miten tehdään erottelu palkkatyön kanssa?
- Epävarmuus lain sisällöstä voi estää osallistumisen
- Vapaaehtoistoimintaan osallistuminen nähdään tärkeänä keinona pitää yllä työkykyä ja oppia uusia taitoja
- Onko lainsäädäntöä mahdollista tarkentaa esim. siten, että määritellään ne tahot, joiden toiminnassa toteutuu yleishyödyllisyys kriteeri?

Maahan muuttaneet vapaaehtoisina

- Haasteita vapaaehtoistoimintaan mukaan pääsemisessä
 - Maahan muuttaneet henkilöt nähdään avun kohteena, ei toimijoina
 - Vapaaehtoistoiminta käsitteenä ja instituutiona ei välttämättä tuttu
 - Järjestöiltä puuttuu osaamista kulttuurisensitiivisiin keinoihin rekrytoida eri taustoista tulevia vapaaehtoisia
 - Kielitaitovaatimukset
- Vapaaehtoistoiminta on itsessään yksi hyvä keino ehkäistä rasismia ja yhteiskunnallista polarisoitumista ja edistää kotoutumista
- Vapaaehtoistoiminnan pitäisi olla paremmin saavutettavissa

Tuki toiminnan kehittämiseen ja rahoittamiseen

- Suomessa ei ole keskitettyä tahoa, josta yhdistykset saisivat tukea toimintansa kehittämiseen ja rahoitusosaamisen vahvistamiseen
- Leader-toimintaryhmät ainoa ns. valtakunnallinen rakenne, joka tukee maaseutukunnissa
- Kentällä on korostunut tarve tällaiselle tuelle
 - Linkittyy erityisesti pienten yhdistysten haasteeseen löytää uusia vapaaehtoisia/jäseniä
 - Kunnat ryhtyneet miettimään koulutusten tarjoamista
- Voisiko kunta ottaa nykyistä enemmän roolia tiedollisessa tukemisessa?
- Kuntien roolin muutos hyvinvointialueiden perustamisen johdosta – kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen sekä kunnan elinvoimaisuuden tukemienn

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

**Hankkeen väliraportti on
lausunnolla. Lähetä lausunto ja
vaikuta jatkovalmisteluun!**

Demokratiaohjelma 2025
Demokratiprogram 2025

Kiitos!

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET